

לכבוד: חברי המועצה הלאומית לגיל הרך

הנדון: סיכום ישיבה מס' 7 של המועצה לגיל הרך

ביום שני י"ח באלול תש"פ ה- 7/9/2020 התקיימה ישיבה מס' 7 של המועצה.

הישיבה עסקה בשלושה נושאים:

- א. הנושא המרכזי: הצגה ודיון בתוצרי ועדות המשנה וגיבוש המלצות המועצה לגבי מהלכי הממשלה הנדרשים לאור לקחי משבר הקורונה.
- ב. סטטוס עבודת ועדת המשנה למידע ולמחקר.
- ג. עדכונים ותכנית העבודה להמשך.

להלן עיקרי הדיון:

המלצות המועצה לגבי מהלכי הממשלה הנדרשים לאור לקחי משבר הקורונה

1. סגנית יו"ר המועצה ביקשה להודות לראשי הוועדות על עבודתן המאומצת.
2. הסגנית הציגה תובנות כלליות מהסקירה ההשוואתית שנערכה בנוגע להתמודדות מדינות בעולם עם משבר הקורונה בהקשר של הגיל הרך. בתוך כך:
 - התייחסות רבה בעולם לצורך במתווים מסודרים ומפורטים ובייחוד לנושא הבהירות והאחידות מול אנשי המקצוע.
 - ההתמודדות אינה בהכרח ברמה הלאומית, אלא של כלל הרמות השלטוניות – מדינה, מחוז, רשות מקומית.
 - איכות המענה לגיל הרך בתקופת משבר הקורונה תלויה באיכותו בשגרה.
 - היה ניסיון של המדינות לאזן בין הקטנת התחלואה לבין מענה על הצרכים הייחודיים לגיל הרך. יש לבחון האם גם העבודה שנעשתה בוועדות המשנה משקפת את הניסיון הזה.
3. צוין כי המשימה של ועדות המשנה הייתה מיפוי הפערים המרכזיים שהתגלו במהלך משבר הקורונה, ריכוז הלקחים וגיבוש רשימת מהלכים שנדרשים לצמצום הפערים הללו. לבסוף, נדרש מהוועדות להגדיר את סדרי העדיפויות בין המהלכים הנדרשים.
4. ראשי הוועדות הציגו את הפערים, ההמלצות והתעדוף עליהם הוחלט במסגרת עבודה הוועדה, ולאחר מכן נערך דיון לגבי כלל המלצות:

ועדת הורים ומשפחה – חנה שדמי:

- הוצגו משתתפי הוועדה והרקע לעבודתה. בתוך כך, צוין כי הוועדה איתרה את הפערים וניתחה את ההתמודדויות של ההורים: לחצים בריאותיים וכלכליים, שינויים בתוך היחסים במשפחה, צמצום המרחב האישי ועוד.
- צוין כי הוועדה התייחסה למענים המשקפים את השונות הגדולה בין המשפחות, לרבות צרכים המשתנים לפי גיל (פעוטות לעומת גילאי 5-6) ומצבן הכלכלי (משפחות עובדות או משפחות שאיבדו את עבודתן). כמו כן, הוועדה הבחינה בין מענים לתקופת סגר ומענים לשגרת חירום ללא סגר, בין המלצות כלליות להמלצות עבור אוכלוסיות מיוחדות ועוד.
- הודגש כי ישנם נושאים חופפים בין הוועדות, ולפיכך נדרש היה להחליט (במצע לדיון שנשלח למועצה) תחת איזה ועדה תופיע כל המלצה (למשל, הנושא של איתור משפחות במצוקה היווה נושא מרכזי בעבודת ועדת הורים ומשפחה, אולם הוחלט להעבירו לעיסוקה של ועדת קהילה).

• נושאים שדורגו בעדיפות ראשונה:

- א. **פגיעה כלכלית במשפחות** – ההמלצה היא עזרה ותמיכה במשפחות הגיל הרך שנפגעו כלכלית אך עדיין נדרשות לשלם עבור מסגרות חינוך וטיפול. נושא זה בעדיפות גבוהה.
- ב. **התנגשויות בין דרישות התעסוקה לבין הצרכים של הילדים בבית** – ההמלצה היא הסדרה של מתווה להגמשת שעות העבודה ושבוע העבודה, וכן הסדרת העבודה מהבית תוך תקצוב תמיכה ממשלתית במעסיקים כדי לאפשר גמישות בזמן הורים-ילדים.
- ג. **מחסור במחשבים** – קיים מחסור במחשבים ובתקשורת אינטרנט במשפחות רבות, בייחוד לאור העובדה שילדים בגיל הרך נמצאים בעדיפות הנמוכה ביותר מבחינת ההורים ביחס לצורך בשימוש במחשב. ההמלצה היא להעמיד פתרונות תקשוב ומחשוב לטובת שירותי חינוך, שירותי רווחה ובריאות מרחוק.
- ד. **חוסר בהירות ועקביות בהנחיות הגורמים השונים** – ההמלצה היא פרסום שוטף של מידע והנחיות רלוונטיות לעדכון ההורים. זאת תוך שימוש בערוצי תקשורת שונים ותוך מתן מסרים ברורים וממוקדים, משום שההורים לא פנויים לקרוא מאמרים וחומר רב.

• נושאים שדורגו בעדיפות שנייה ושלישית:

- ה. **ערעור שגרת החיים והדרישה מההורים למלא תפקיד גדול יותר בטיפול בילדים**, בהשוואה לתקופות בהן הילדים היו במסגרות – הוועדה גיבשה מספר המלצות בנושא זה, לרבות: הקמת מערך ייעוץ מרחוק והדרכות להורים בדגש על משפחות בסיכון, גיבוש המלצות לרשויות המקומיות לעידוד מפגשי הורים בקבוצות קטנות, הכנת מדריכים שיכולים לסייע להורים במתן מענה רגשי לילדים (איך לשוחח עם הילדים אודות המגפה בהתאם לגיל ההתפתחותי, שמירה על שגרה), הכנת תכנים דיגיטאליים שיכולים לסייע להורים בהעסקה של הילדים ובתהליכי למידה.
- ו. **העדר מהלכי שיתוף ההורים בקבלת ההחלטות** – ההמלצה היא לייצר במנגנון עקבי של ערכת סקרי הורים, שיאפשרו את אפיון מצב ההורים וצרכיהם.

• הערות שעלו בדיון לגבי המלצות ועדה זו:

- א. בהדרכות יזומות להורים יש להתייחס גם לאוכלוסיית הילדים עם הצרכים המיוחדים, שכן קבוצה זו זקוקה להתאמתם של מענים ייחודיים.
- ב. המענים להורים צריכים להיות לא רק דיגיטאליים, אלא גם מוחשיים (ערכות משחקים למשל).
- ג. יש לתת דגש רב יותר לנושא הרב-גוניות התרבותית (למשל, המגזר החרדי והערבי) ולהבדלים שבין הורים ומשפחות ברמות סיכון שונות.

ועדת קהילה

- תוארו שלושת מפגשי הוועדה – המפגש הראשון עסק בהיכרות ובזיהוי הפערים, בדגש על משבר הקורונה. המפגש השני עסק בלמידת עומק באמצעות זימונם של מומחים חיצוניים ולמידה מהעשייה שלהם. המפגש השלישי עסק בתעדוף ההמלצות ובנקודת מבט נוספת של ראש עיריית ירוחם.

• נושאים שדורגו בעדיפות ראשונה:

- א. **היעדר גורם מתכלל לגיל הרך בכלל ובעת חירום בפרט** – ההמלצה היא למנות רכז גיל רך ברמת הרשות, אך גם ברמה הלאומית באמצעות נציג של המועצה לגיל הרך שיייעץ לפרוייקטור הלאומי.
- ב. **היעדר מידע מוסמך על הילדים בגיל הרך ברשות המקומית** – ההמלצה היא הקמת תשתית ארצית ויישובית של מידע ונתונים לגיל הרך, על הילדים מלידה עד גיל שש.
- ג. **הצורך בהגדרת בעלי התפקיד והמוסדות החיוניים בעת חירום** – ההמלצה היא קביעת קריטריונים, כך שיהיו ברורים ושקופים, על מנת שהקהילה תדע מי הם בעלי התפקידים והמוסדות שימשיכו לתפקד בעת חירום.
- ד. **פערים בתשתיות התקשורת והמחשוב** – ההמלצה היא להקים תשתית עבור הגופים מספקי השירות, על מנת שיוכלו להפעיל את המערכת בצורה מקצועית מרחוק.

• נושאים שדורגו בעדיפות שנייה ושלישית:

ה. **ניתוק קשר עם משפחות בכלל ומשפחות בסיכון בפרט**, בדגש על משפחות שלא מוכרות למשרד הרווחה – צוין כי בפועל בתקופת המשבר, משפחות שיתפו את מנהלת המעון שנקלעו לקשיים כלכליים וקשיים במערכות היחסים במשפחה שהוקצנו. לפיכך, ההמלצה היא לקבוע נהלי עבודה לרשויות המקומיות בכל הקשור לשמירת קשר עם המשפחות.

ו. **פערים בצריכת שירותים שוטפים** (חיסונים, מעקבים וקבלת שירותים) – ההמלצה היא לעקוב אחר צריכות השירותים ולאחר את הפערים שנוצרים.

ז. **מחסור בנגישות ובהכשרת מרחבים פתוחים בקהילה** – ההמלצה היא להגדיר את המרחבים הציבוריים שאליהם ההורים והילדים יכולים להגיע בעת סגר, וכיצד מתנהלים במרחבים הללו (שמירת מרחק פיזי בין ההורים לילדים, בין הילדים לבין עצמם וכדומה).

ח. **חיזוק החוסן הקהילתי** – ניתן לבצע בשטח למשל באמצעות מאגר שכונתי שיאפשר לחזקים בקהילה לסייע לחלשים. ההמלצה ברמת המדינה היא לתקצב ולהעמיד כלים שיסייעו לרשויות המקומיות בייצור החוסן.

• הערות שעלו בדיון לגבי המלצות ועדה זו:

א. הוסכם כי נדרש להעביר את ההמלצה לגבי איתור משפחות במצוקה לעדיפות ראשונה.

ב. כמו כן, יש להתייחס ליצירת רשתות בין הגורמים המטפלים השונים להעברת מידע ותיווך.

ג. עלה כי ההמלצה לגבי מינוי רכז גיל רך יישובי אינה מנוסחת באופן שמסביר את הקשר שלה למשבר הקורונה.

ד. צוין כי האחריות בנושא החוסן הקהילתי צריכה להיות בין היתר של המשרד לביטחון פנים, בנוסף למשרדים האחרים.

ה. בנוסף, עלה כי נדרש להתייחס גם ללמידה מהצלחות ומחוזקות, ולא רק מהפערים ומהקשיים שעלו בתקופת המשבר.

ועדת מסגרות

• הוצגו משתתפי הוועדה והרקע לעבודתה.

• תוארו מפגשי הוועדה, כאשר המפגש הראשון התמקד במטרות הוועדה ובמיקוד הפערים, ואילו המפגש השני עסק בסדרי העדיפויות, בסקירה המשווה ובמחקר שעסק בנושא ניתוק הילדים מהמסגרות בדגש על צריכה של מדיה דיגיטאלית.

• צוין כי במהלך מפגשי הוועדה עלה הצורך לפעול באופן אקטיבי על מנת להיות חלק משולחן מקבלי ההחלטות, היות ונושא הגיל הרך עומד על סדר היום הציבורי.

• נושאים שדורגו בעדיפות ראשונה:

א. **העדר הנחיה ענפית אחודה למסגרות הגיל הרך** – ההמלצה היא להגדיר את הטיפול בגיל הרך כענף חיוני, לצד הגדרתם של פסיכולוגים ועובדים סוציאליים במסגרות לגיל הרך כעובדים חיוניים.

ב. **השלכות חברתיות ורגשיות בקרב הילדים וההורים כתוצאה מקטיעת הרצף החינוכי-טיפולי** – בעיה שקיימת בשני מישורים. ראשית, במישור שמירת הקשר בין המסגרות וההורים, בגלל יציאת המטפלות לחל"ת. בהקשר זה, ההמלצה היא להגדיר מתווה לשמירה על קשר, מבוסס טכנולוגיה בין המסגרות לבין ההורים במצבי חירום. המישור השני עוסק בתקופת החזרה למסגרות – איתור הילדים שלא חזרו למסגרות, תוך בחינת הסיבות לכך ומתן מענה מתאים. (לפחות 10% מהילדים לא חזרו למסגרות).

ג. **העדר משאבים ייעודיים לשימור הפעילות השוטפת של המסגרות החינוכיות-טיפוליות לילדים מאוכלוסיות מיוחדות** (ילדים עם מוגבלויות ומשפחות בסיכון) – ההמלצה היא תקצוב עלויות נוספות.

ד. **העדר הנחיות ממשלתיות בנושא תשלומי הורים למסגרות** – במחקר המשווה עלה כי מדינות הגדירו הנחיות בנושא של תשלומי הורים למסגרות, עבור ההורים ועבור המעונות. ההמלצה היא לגבש מדיניות שתייצר מסגרת אחידה עבור ההורים ומפעילי המסגרות.

ה. **מחסור במענים רגשיים ומקצועיים לאנשי המקצוע** – נדרשת קביעת תקינת כוח אדם מותאמת לשעת חירום. כמו כן, נדרשת יצירת ארגז כלים שיופק לצוותים בשעת חירום.

• נושאים שדורגו בעדיפות ראשונה:

1. **מחסור במענים רגשיים ומקצועיים לאנשי המקצוע** – כחלק מהמענים לאנשי המקצוע, הוועדה ממליצה בעדיפות נמוכה יותר גם על גיבוש מערך הסבה מקצועית למובטלים או עובדים בחל"ת לעבודה עם ילדים בגיל הרך, בהתאם לתנאי סף מוגדרים וסינון.
 2. **העדר סנכרון בין ההנחיות למסגרות החינוך והטיפול בגילאים השונים** – סוגיה זו חורגת מגבולות המשבר ודורשת התייחסות בטווח הבינוני והרחוק, ולכן נמצאת בעדיפות שלישית.
- הערות שעלו בדיון לגבי המלצות ועדה זו:
 - א. בתכנון וביצוע הכשרות לצוותי המסגרות יש לחדד שהדבר כולל גם תמיכה שוטפת ולא הכשרות חד פעמיות, בדגש על הפן הרגשי.
 - ב. ביחס לנושא הסבת כוח אדם לטיפול וחינוך בגיל הרך, הוצע להתייחס לא רק למובטלים בעקבות המשבר אלא גם לכוח אדם צעיר שעתה השתחרר מהצבא או משירות לאומי.
 - 5. הערות נוספות של חברי המועצה להמלצות:
 - הדוברים הסכימו כי יש לייצר שותפות פעילה עם המגזר השלישי ולא רק עם המשרדים הממשלתיים. כמו כן, נדרש לערב את נציגי ההורים.
 - הוצע לארגן את ההמלצות במסמך לפי קטגוריות / פרקים
 - הוצע ולבצע הערכה תקציבית לכלל ההמלצות.

סטטוס עבודת ועדת המשנה למידע ולמחקר

6. ראש הוועדה הציג את משתתפי הוועדה, והדגיש את היתרון שבקיומה של ועדה אינטרדיסציפלינרית.
7. צוין כי משימת הוועדה היא הקמת מרכז לאומי למידע ומחקר. מרכז זה יאפשר לתרגם את המחקר הקיים לרמה של מידע שישימש את המועצה, את ועדת השרים, את הציבור ועוד.
8. הפעילות שבוצעה עד כה כללה שתי ישיבות, שכללו דיון סביב סוגיות החזון והיעוד של המרכז.
9. בתקופה הקרובה יושלם ויאושר מסמך מפורט העוסק בהקמת המרכז. עבודת הוועדה כוללת דיוק, הרחבה והעמקה של המסמך, על מנת להביאו לאישור המועצה.
10. התוצר הסופי (מחצית/סוף אוקטובר) יהיה מסמך הכולל יעוד, תפקידים, תפיסת הפעלה, מבנה ארגוני ופונקציות נדרשות.

עדכונים ותכנית העבודה להמשך

11. סגנית יו"ר המועצה ציינה כי עם פרסום טיוטת תקנות הפיקוח על ידי אגף מעונות היום, חשוב שהמועצה תשמיע את קולה ותגבש תגובה רשמית של המועצה. לשם כך, תתקיים בשבוע הבא ישיבה שלא מן המניין, בה תידון סוגיה זו. חברי המועצה ביקשו לקרוא את המסמך ולגבש את הערותיהם מראש.
12. הודגש כי המשך פעילות ועדות המשנה תלוי באישור תקציבי, וכי על מנת שלא לקטוע את פעילות הוועדות נדרשת נכונות של ראשי הוועדות לתפעל את הפעילות ללא עבודת הכנה של מסמכים על ידי חברת הייעוץ.
13. צוין כי מיכל מנקס תחליף את הדר ירדני כיושבת ראש ועדת תכניות עבודה, תקציב ומנהל.
14. סוכם כי מסמך ההמלצות של המועצה במשימת לקחי משבר הקורונה יעודכן על פי ההערות שעלו בדיון וישלח לאישור מהיר של חברי המועצה במייל.
15. הפגישה הבאה של ועדות המשנה תתקיים לאחר החגים.
16. ישיבת המועצה הבאה תתקיים בתאריך 7.12.2020.

רשימת המשתתפים בישיבה

חברי מועצה

1. סימה חדד – סגן יו"ר המועצה
2. פרופ' אבי שגיא – אוניברסיטת חיפה
3. ד"ר ליזה רובין – משרד הבריאות
4. נחום עידו – משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים
5. ורד כרמון – משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים
6. חנה שדמי – משרד החינוך
7. אסתר חטב – משרד החינוך
8. טטיאנה סלובודניצקי – משרד האוצר
9. חיים יפרח – משרד הפנים
10. דוד הדרי – אמונה
11. פרופ' צחי גרוסמן – ארגון רופאי הילדים
12. ד"ר סלויה סאבא סעדי – המכללה האקדמית לחינוך גורדון
13. רבקה פישמן – החברה למתנ"סים
14. ד"ר נעמי מורנו – ויצו העולמית
15. לילי לוינטון – סמנכ"ל מקצועי בית איזי שפירא

משתתפים נוספים:

1. ורדה מלכה – האגף למעונות יום
2. אורית שפירו – יועצת, KPMG סומך-חייקין
3. ענת אברמסון – יועצת, KPMG סומך-חייקין